

کارگاه

چم: چارچوب و متدولوژی معماری سازمانی (نظام‌های خرد و کلان)

اردوان مجیدی

موسسه مطالعات راهبردی فن‌آوری اطلاعات

majidi@irit.ir

www.irit.ir

مدت 1 روز

معماری سازمان مفهوم و پدیده‌ای است که مأموریت مهم و دشواری را بر عهده دارد. به انجام رساندن این مأموریت خطیر، با توجه به نوپایی و سابقه کوتاه این پدیده، و به تبع آن تجربه اندک معماران، و از سوی دیگر پیچیدگی ابعاد کار، مستلزم وجود ابزارهایی مناسب است. چارچوب‌های معماری از یک سو و متدولوژی‌های معماری از سوی دیگر، دو ابزار بسیار کلیدی در این زمینه محسوب می‌شوند.

هر چند که تلاش‌های خوبی در سالهای کوتاه عمر دانش و فن معماری سازمان برای ایجاد چارچوبها صورت گرفته است، اما هنوز راه زیادی برای کارآمد و موثر ساختن چارچوبها و متدولوژیها در پیش است. چارچوبها و متدولوژیهای موجود، در چالشهایی چون تجزیه‌گرایی، دشواری در ارائه معماری در قالب یک کار هنری، محدودیتهای تجسم و مدل سازی، و نظریه‌پردازی قرار دارند. چم¹؛ چارچوب و متدولوژی معماری سازمانی است که با توجه به نیازها و چالشهای پیش روی چارچوبها و متدولوژیهای معماری سازمان، ارائه گردیده است.

چم، بستر توسعه معماری طی یک فرایند تکامل تدریجی است، که با تمایز قائل شدن بین معماری کلان و معماری تفصیلی برای تحقق ساختاری ترکیب‌گرا، عمل در نقش فراچارچوب، فراهم ساختن جایگاه ارائه در قالب آزاد، و پوشش وجوه انسانی و اجتماعی سازمان در قالب فرهنگ و نهادها، بستری را برای بنا ساختن معماری، و تعامل و یکپارچگی با فعالیتهای نظریه‌پردازی و برنامه‌ریزی راهبردی فراهم می‌آورد. بدین طریق، چم امکان آن را فراهم می‌آورد که معمار فعالیت خود را در قالب یک فعالیت هنری انجام داده، محصول معماری امکان بهتری برای در بر داشتن یک روح و جوهره مشخص داشته باشد، معماری با خصوصیات نهادی و اجتماعی-فرهنگی سازمان و محیط آن تطابق بیشتری داشته باشد، و زمینه تکامل بهتر سازمان را به سوی سازمان مطلوب، فراهم آورد.

چم برای توسعه خود از گامهایی که خود ارائه کرده تبعیت می‌کند. چم از دیدگاه خود چم، در حال حاضر در فاز اول و ابتدای فاز دوم قرار دارد. مستندات توصیف و طراحی چم، در مرحله دورنمای معماری است. طبق همان روند تکامل تدریجی، چم در چند پروژه عملیاتی به صورت جدی مورد استفاده قرار گرفته است. مطالعه و تدوین سند دولت الکترونیک کشور، معماری نظام فاواي نهاد ریاست جمهوری، معماری نظام آگاهی رسانی، پشتیبانی و امداد امنیت فضای تبادل اطلاعات، معماری سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، از تجربیات اصلی محسوب می‌شوند که چم را به عنوان چارچوب و متدولوژی فعالیت خود استفاده نموده یا در حال استفاده‌اند. در سند دولت الکترونیک کشور (مصوب 1384)، چم به عنوان چارچوب و متدولوژی ملی معماری سازمانی تجویز گردیده است. مستندات چم از طریق سایت www.irit.ir قابل دسترسی است.

برای ترسیم ابعاد کلیدی چم، و تبیین تمایزهای آن با سایر چارچوبها و متدولوژیهای موجود، ابتدا لازم است ترسیمی از پدیده معماری، و مأموریت آن صورت گیرد. در این کارگاه، پس از اشاره اجمالی به برخی از ابعاد پدیده معماری و مفهوم آن، و معرفی اجمالی برخی از چارچوبها و متدولوژیهای معماری سازمانی، به معرفی چم خواهیم پرداخت.

¹ برخی از معانی واژه چم (نقل از لغت نامه دهخدا-1383): ساخته، آراسته و آماده، بامعنی و منظم، به سامان، روبراه، سراسر، به سامان شدن، آراسته و منظم گشتن، معنی را گویند که روح لفظ است، تمیز، خم و خمیده و راه‌های پرپیچ و خم، روح و قوت، لم. فن. عادت مخصوص هرکس در انجام دادن عملی.

در معرفی چم، پس از معرفی اهداف و نیازمندی‌هایی که چم با توجه به این نیازمندی‌ها، در کنار سایر چارچوب‌های موجود طراحی و ارائه گردیده است (فلسفه وجودی چم)، اصولی را که چم برای پاسخگویی به این نیازمندی‌های پیش رو اتخاذ می‌کند، بیان کرده و ابعاد محوری چم مبتنی بر این اصول، معرفی می‌شود. در نیمه دوم کارگاه، به عنوان بررسی موردی، دو نمونه از معماری‌های طراحی شده مبتنی بر این چارچوب و متدولوژی، معرفی و مورد اشاره مختصر قرار خواهد گرفت.

مباحث کارگاه عبارتند از:

نیمروز اول – جلسه اول

- مقدمه‌ای بر مفهوم معماری سازمانی و چارچوب‌ها و متدولوژی‌های معماری سازمان
- پارادایم چم
- نظام‌های خرد و نظام‌های کلان
- ابعاد عمومی چم
- گام‌های اساسی در تکامل تدریجی
- مدل تکامل تدریجی راهبردها، معماری و اجرا

نیمروز اول – جلسه دوم

- بومی سازی – نقش‌ها و الگوهای مختلف
- الگوی عمومی چم
- بلوغ سیستم در چم
- چالش و پرسش و پاسخ

نیمروز دوم – جلسه سوم و چهارم

- تحول و تکامل تدریجی نظام‌های کلان در چم
- معرفی اجمالی 2 دورنمای معماری طراحی شده مبتنی بر چم، به عنوان بررسی موردی
- چالش و پرسش و پاسخ